

Tekenen in de Tijd 342

Vrijdag 20 februari 2026

De 'Tekenen in de Tijd' zullen wat onregelmatiger verschijnen. Misschien ook wat minder vaak. Zo probeert Erik Borgman te breken met de tijdsdruk die nu regelmatig ontstaat. Er ontstaat hopelijk ruimte waarin beter aan het licht kan komen wat er nu om vraagt geschreven te worden.

Alsof wij naar een feestje gaan! Dat is spontaan mijn associatie met Jezus' aansporing om, 'als je vast', het hoofd te zalven en het gezicht te wassen (Matteüs 6,27). Hij suggereert dat het goed is ons extra te verzorgen. Parfum, make-up. Mooie kleren misschien zelfs, al staat het er niet. Blijkbaar is in Jezus' visie vasten niet in de eerste plaats ergens vanaf zien waar je liever niet van zou afzien. Het is terugkeren naar het essentiële, naar dat waar je van leeft maar waar je het zicht – enigszins of helemaal – op was kwijtgeraakt. Soms kan het daarbij helpen tijdelijk af te zien wat iets wat je dierbaar is. Maar daar gaat het niet om.

Oplettende lezers – er was er in ieder geval één die er tegen mij iets over zei – zullen hebben gezien dat in de kop van deze rubriek de vorige keer iets was veranderd. Deze verandering is voorlopig blijvend. Tot 'Tekenen in de Tijd 340' stonden onder deze aanduiding de data van de week – van zondag tot en met zaterdag – waarvoor de tekst was bedoeld. De intentie was dat de tekst op zondag op de site werd gezet, maar ik leverde de tekst ook wel eens pas op maandag aan. De eerste 'Tekenen in de Tijd' is gedateerd op 28 juli tot 3 augustus 2019. Dit is komende zomer zeven jaar geleden. Elke week schreef ik een tekst, ook als de werkweek extra druk was, ook in de vakanties in een eventueel vakantieverblijf, ook aan de randen van een feest in de familiekring. Ik was daar wel een beetje trots op en het regelmatig werken aan deze rubriek was een aanleiding om het kerkelijke nieuws nauwgezet te volgen.

Maar de laatste tijd begon dit alles toch te knellen. Het betekende in feite dat ik na een nog altijd volle week vrijwel elke zondag ongeveer een halve dag werkte aan een hopelijk enigszins verrassende en leesbare tekst. Als de zondagmiddag en -avond bezet waren, moest het werk op een andere moment gebeuren. Ik zegde inmiddels andere dingen af, soms met opluchting en soms met pijn in het hart, om tijd te krijgen om de boeken te schrijven die ik heb aangekondigd en werk te maken van het contemplatieve leven waarnaar ik verlang – contemplatief leven vraag inderdaad werk! Ik begon na te denken over strategieën om het schrijven aan 'Tekenen in de Tijd' ontspannener te maken. Maar ik wilde mijn in eigen ogen indrukwekkende reeks niet afbreken.

De eerste aanzet om me van deze fixatie los te maken, ontstond denk ik toen ik in een heel andere context een keer een bekende anekdote vertelde over Franciscus van Assisi. Franciscus was een keer aan het vasten en hij had dat bijna veertig dagen volgehouden. Toen dacht hij bij zichzelf: dan heb ik zo dadelijk Jezus geëvenaard. Zodra hij zich zijn trots hierover realiseerde, begon hij te eten: zijn eigen hovaardigheid was in zijn ogen erger dan het breken van de vasten. Maar ook toen drong nog niet meteen bij mij door dat er bij mij iets vergelijkbaars speelde. Dat gebeurde wel toen ik stuitte op de teksten waarin Jezus religieuze leiders van zijn tijd verweet dat zij wilden opvallen bij de mensen en door hen geëerd wilden worden (vgl. m.n. Matteüs 23,1-7; Marcus 12,38-39; Lucas 20,46). Anders dan ze veronderstellen, maakt Jezus duidelijk, zal God ze er niet voor zal belonen, want zij

hebben hun loon al (Matteus 6,2.5.16). Nu dacht ik niet dat ik met het schrijven van 'Tekenen in de tijd' een plaatsje in de hemel aan het verdienen was, maar de vraag was toch of ik niet uit misplaatst eergevoel vasthield aan het gekozen ritme. Of meer nog: was ik niet eigenlijk bang om dat ritme los te laten en serieus tijd vrij te maken voor het schrijven van andere teksten, waarvan de waarde en de precieze aard nog verborgen waren. Maar juist in het verborgene is God, heeft Jezus gezegd. Als ik contemplatiever wilde leven, moest ik dan niet veel meer daar zijn, bij die onzeker makende verborgenheid?

Nu is het voor een dominicaan lastig om te worden verwezen naar de verborgenheid. Wie verkondigt, dient immers juist in het licht te staan en gehoord te willen worden. Bij het overwinnen van deze moeilijkheid werd ik geholpen door wat de Joodse filosoof en theoloog Abraham Joshua Heschel (1907-1972) over het gebed schrijft. Bidden is voor Heschel exemplarisch voor alle religieuze activiteiten. Ook studeren en schrijven, ook handelen kunnen gebed zijn. Nu is het voor Heschel essentieel voor het gebed dat het uit de stilte opkomt. De stilte omringt in Heschels visie alles wat bestaat en in en vanuit deze stilte zingen zij het loflied op hun bestaan en hun verlangen naar verder en meer bestaan. Met Psalm 19 (2-5):

De hemel ontvouwt de glorie van God;
het uitspansel zegt: 'Ik kom uit zijn handen.'
Elke dag opnieuw wordt dat verkondigd,
elke nacht opnieuw wordt dat gefluisterd,
zonder tong of taal,
geen stem laat zich horen;
en toch klinkt de boodschap over heel de aarde,
reikt dat getuigenis tot het einde van de wereld.

Gebed is het zich willen invoegen in deze stille lofzang en komt van hieruit op. Vaak als klacht over wat de volle uitbloei van Gods glorie tegenhoudt, deze glorie beschadigt en profaneert, mensen kleineert en hun waardigheid ontkent. Vervolgens kan gebed zich dan richten op het bevorderen van Gods glorie, die God om ondoordringelijke redenen heeft gelegd in het welzijn van zijn schepping en zijn schepselen.

Bidden, zegt Heschel van hieruit zelfs, begint met niet weten hoe te bidden, het verlangen te bidden en van daaruit het in de mond nemen van gebeden uit de traditie, met name de Psalmen. Zo krijgt het verlangen te bidden een ruimte waarin het zich kan uitdrukken en tot werkelijk bidden kan worden.

Er moet nog altijd gesproken en geschreven worden, want in de woorden die dan ontstaan en in de daden die hieruit voortkomen, kan het verlangen zijn thuis vinden, en zich ontplooiën en ontwikkelen. Maar dat thuis ontstaat niet door een zelfopgelegde plicht om te schrijven, niet door het steeds weer halen van een vermeende deadline. Zulke dingen dreigen het thuis tot een werkplaats te maken, het bidden tot aangenomen werk en het gebed tot product. Het verlangen krijgt dan niet de mogelijkheid de ziel te openen, maar de ziel dreigt te worden afgesloten door de druk iets voort te brengen dat vanuit overgeleverde beelden herkenbaar is als gebed. Los van de lengte is dit denk ik de 'omhaal van woorden' waar Jezus in het verband met bidden voor waarschuwt (Matteüs 6,7) en staat haaks op wat Hij met het oog op het gebed aanraadt: de binnenkamer binnengaan, de deur dichtdoen en bidden tot 'je Vader die in het verborgene is; en je Vader, die in het verborgene ziet, zal het je

lonen' (vers 6). Dat wil zeggen, de verlangde verbondenheid komt tot stand op de manier die God er in zijn vrijheid voor kiest.

Om het schrijven aan 'Tekenen in de Tijd' tot ruimte te maken van gebed in deze zin, heb ik besloten mijzelf geen vast ritme meer op te leggen. Ik streef er niet zozeer naar minder te hoeven schrijven, maar naar meer mogelijkheid te wachten op wat zich aandient om te worden geschreven. Dat vraagt waarschijnlijk inderdaad iets meer tijd, maar dat wacht ik af. Het vraagt vooral minder druk en meer vrijheid, meer ruimte.

Dat is ongemakkelijk, want het is vrijheid en ruimte voor wat verborgen is en niet opeist of claimt. Het is het suizen van een zachte bries die de profeet Elia, die kort daarvoor nog volkomen vertwijfeld was, zijn gezicht uit eerbied met zijn mantel doet bedekken (1 Koningen 19,13). Het zet hem bezielde op een nieuwe weg, in plaats van dat hij met de moed der wanhoop en op eigen kracht vasthoudt aan zijn eerdere gewoonten. Ik hoop op een dergelijke bezieling en verlang naar zo'n weg. Voor ons, voor mij.

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus

Alle 'Tekenen van de tijd' zijn nog terug te lezen. Zie hier:
<https://www.huisvandominicus.nl/tekenen-in-de-tijd-3/> of hier:
<https://www.huisvandominicus.nl/inspiratie/>